

શ્રી વીતરાગાય નમઃ

સામાયિક ભાષા પાઠ
(ગુજરાતી અર્થ અને મિચ્છામિ દુક્કડં સહિત.)

અનુવાદક-

પં. નંદનલાલ જૈન ચાવલી નિવાસી.

પ્રકાશક-

મુલચંદ કસનદાસ કાપડિયા,
લિમ્બર જૈન પુસ્તકાલય-મુમ્બઈ.

પ્રથમ ૩ ૭

વીર સં. ૨૪૫૨

[પ્રિંટ ૧૦૦૦]

“ જૈન વિજય ” પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ-મુમ્બઈ મુલચંદ
કસનદાસ કાપડિયાએ બહુ.

મુલ્ય રૂ. ૦-૧-૬.

૨૨૭૩૭

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાષ્ટ્ર વિભાગ]

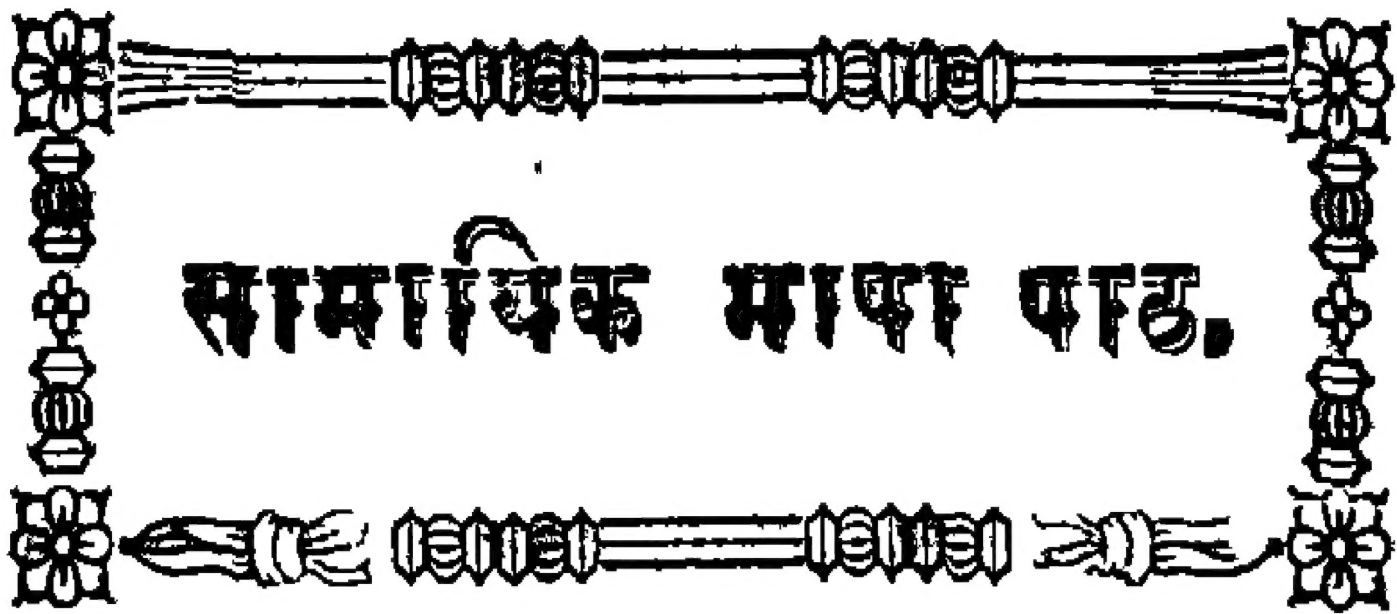
અનુક્રમાંક ૧૨૭૩૭ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રા.કા.પિ.૩ ભા.૫.૫.૧૪

વિષય ૫૩૭:૪૪૪

‡ શ્રીવોતરાગાય નમઃ ॥

પંડિતશ્રવણ શ્રીમહાચંદ્રજી કૃત

સામાયિક માફા પાઠ.

પ્રથમ પ્રતિક્રમણ કર્મ.

કાલ અનંત ભ્રમ્યોં જગમેં સહિયે દુઃખ ભારી ।

જન્મ મરણ નિત કિયે પાપકો વ્હૈ અધિકારી ॥

કોડિ ભવાંતરમાંદિ મિલજ દુર્લભ સામાયિક ।

ધન્ય આજ મેં મળ્યો યોગ મિલિયો સુખદાયક ॥૧॥

અર્થ—અનંત કાળ સંસારમાં બ્રમણ કરી ઘણાં મોટાં દુઃખો સહન કર્યાં, સદૈવ વારંવાર જન્મ ધર્યો, મરણ પામ્યો, અને ઘણાં મોટાં પાપો ઉત્પન્ન કર્યા તેમજ ઠરેઠો ભવમાં મહા ઉત્તમ ન મળી શકે તેવું સામાયિક મળ્યું, તેથી આજે હું ભાગ્યવાન થયો કે મને આવો સુખદાયક અવસર આવ્યો ૧.

પરમપૂજ્ય સર્વજ્ઞ દેવ !
 ૧૨૭૨૧૭
 ગુરુત્વ વિદ્યાપીઠ
 અમદાવાદ
 ગુરુત્વ ડૉપીરાઈટ-સંગ્રહ

હે સર્વજ્ઞ ! જિનેશ ! કિયે જે પાપ જુ મેં અવ ।
 તે સવ મન વચ કાય યોગકી ગુપ્તિ વિના લભ ॥
 આપ સમીપ હજૂર મોહિ મેં સ્વડો સ્વડો સવ ।
 દોષ કહું સો સુનો કરો નઠ દુઃખ દેહિં જવ ॥૨॥

અર્થ—હે પરમપૂજ્ય સર્વજ્ઞ દેવ ! (ત્રિલોકના સમસ્ત
 પદાર્થ જાણવાવાળા) ગણધરાદિક-વન્દનીય જિનેન્દ્ર તિર્થંકર
 ભગવાન ! મેં જે પાપો ઉત્પન્ન કર્યાં છે, તે સંપૂર્ણ પાપો,
 મન, વચન અને કાયા (દેહને) કબજે રાખ્યા વગર કર્યાં
 છે, તેથી હું આપની સામે ઉભો થઈને બે હાથ જોડીને
 મારા દોષોની આલોચના કરું છું, તે આપ દયાનિધિ ગુણ-
 સાગર સાંભળો. અને તે પાપોને દૂર કરો, કારણકે તે
 બહુ દુઃખ દે છે ! ૨.

ક્રોધ માન મદ લોભ મોહ માયાવશિ પ્રાણી ।
 દુઃખસહિત જે કિયે દયા તિનકી નહિ આણી ॥
 વિના પ્રયોજન એક દોય ત્રય ચર પંચ ઇન્દ્રિય ।
 આપ પ્રસાદહિ મિટૈં દોષ જો લગ્યો મોહિ જિય ॥૩॥

અર્થ—ક્રોધ કર્યો, માન કર્યો, મદ (અહંકાર) કર્યો,
 લોભ કર્યો, મોહને વશ થયો, માયાને વશ થયો, જીવોને
 દુઃખ થાય તેવી રીતે વર્ત્યો અને જીવોની ઉપર જરાએ
 પણ દયા કરી નહિ તથા ઉપયોગવિના એકેન્દ્રિય-બેધન્દ્રિય
 ત્રણેન્દ્રિય-ચારધન્દ્રિય-પાંચધન્દ્રિય જાતિના જીવોની વિરા-

ધનાથી જે દોષો મારા ઉપર લાગ્યા છે, તે આપના પ્રમાદથી જલદીથી મટી જશે. ૩.

આપસમેં ઇકઠૌર થાપિ કરિ જે દુઃખ દીને ।

પેલિ દિયે પગતલે દાઝિકરિ પ્રાણ હરિને ॥

આપ જગતકે જીવ જિતે તિન સબકે નાયક ।

અરજ કરું મૈં સુનોં દોષ મેટો દુઃખદાયક ॥૪॥

અર્થ—ભેગા થઈને આપસઆપસમાં (અરસપરસ) જે દુઃખો દીધાં છે અને પગની નીચે દાખીને જીવોના પ્રાણ દીધા છે, તો આપ આ દુનિયાના સર્વ જીવોના સ્વામી ત્રણ-લોકના નાથ છો, એથી આપ શ્રીમાન પ્રભુજીની સામે અરજ કરું છું, તો આપ એવાં દુઃખ દેવાવાળાં પાપોને દૂર કરશો. ૪.

અંજન આદિક ચોર મહાઘનધોર પાપમય ।

તિનકે જે અપરાધ ભયે તે ક્ષમા ક્ષમાકિય ॥

મેરે જે અવ દોષ ભયે તે ક્ષમો દયાનિધિ ।

યહ પડિકોળો કિયો આદિ ષટ્કર્મમાંહિ વિધિ ॥૫॥

અર્થ—હે જિનેશ્વર ભગવાન ! અંજનચોર જેવા અધમ અને ઠહી ન શકાય તેવા ઘોર પાપીના જે પાપમય અપરાધ તે આપ શ્રીમાને ક્ષમાવી દીધા, તો હવે મારાં જે પાપો થયાં છે, તે દયાના ભંડાર પ્રભુ ! આપ ક્ષમા કરો. આ પ્રમાણે શ્રાવકના આવશ્યક ષટ્કર્મમાં આ પ્રથમ પ્રતિક્રમણ કર્યું. ૫.

ઈતિ પ્રથમ પ્રતિક્રમણ કર્મ.

દ્વિતીય પ્રત્યાખ્યાન કમ,

જો પ્રમાદવશિ હોય વિરાધે જીવ ઘનેરે ।
તિનકો જો અપરાધ મયો મેરે અઘઢેરે ॥
સો સબ જૂઠો હોડ જગતપતિકે પરસાદે ।
જા પ્રસાદતૈ મિલૈ સર્વ સુખ દુઃસ્વ ન લાધૈ ॥૬॥

અર્થ—^૧ પ્રમાદને વશ થઇને જે ઘણા જીવેને માયાં તેનાથી જે અપરાધ થયો અને મારા ઉપર પાપ લાગ્યાં, તે બધાં પાપો આપ ત્રિલોકનાથના પ્રસાદથી દૂર થાઓ, સર્વે સુખ મળે અને દુઃખ કદિ પણ ન થાઓ. ૬.

મैं पापी निर्लज्ज दया करि हीन महासठ ।
क्रिये पाप अघटेर पापमति होय चित्त दुठ ॥
निन्दुं हुं मैं बार बार निज जियको गरहुं ।
सबाविधि धर्म उपाय पाय फिर पापहि करहुं ॥७॥

અર્થ—હું પાપી લજ્જા વગરનો છું, વળી દયા વગરનો બુઝ્યો માણસ છું, મેં ઘણાં મોટાં પાપોના ઢગલા કર્યાં. વળી પાપબુદ્ધિથી ચિત્તમાં સાવધાન થતો નથી.

સ્ત્રીકથા, ર.૫૩૩થા. ભોજનકથા, રાગકથા, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, એકેન્દ્રિયવિષય, દ્વીન્દ્રિયવિષય, ત્રીન્દ્રિયવિષય ચતુરિન્દ્રિયવિષય, પચ્ચેન્દ્રિયવિષય, નિદ્રા, સ્નેહ.

હું મારા પાપોને ઘડી ઘડીમાં નિંદું^૧ છું અને મારા આત્માને પણ નિંદું છું, છતાં સર્વે પ્રકારે ધર્મને જાણીને ફરીથી પાપજ કરું^૨ છું. ૭.

दुर्लभ है नरजन्म तथा श्रावककुल भारी ।

सत्संगति संयोग धर्म जिन श्रद्धाधारी ॥

जिनवचनामृतधार समावर्ते जिनवाणी ।

तोहू जीव संघारे धिक् धिक् धिक् हम जाणी ॥८॥

અર્થ—અનેક યોજિસંપન્ન આ સંસારમાં મનુષ્ય (માણસ)

ભવ પામવો અતિ દુર્લભ છે, માણસ શરીરમાં શ્રાવક કુલ મળવું અતિ દુર્લભ છે, તેમાં સારી સંગતિ, સારું ઉત્તમકુળ સૌથી દુર્લભ છે, અને જૈનધર્મની શ્રદ્ધા રાખવી એ સર્વોત્કૃષ્ટ અનુપમ રત્નમાદક દુર્લભ છે, જૈનધર્મ જ્ઞાતા તથા ધાર્મિક થઈને સરસ્વતી (જિનવાણી) ને જાણવી બધી દુર્લભ છે, તોપણ જીવનો ધાત કરું છું, તેથી મને ધિક્કાર છે !!! ૮.

इन्द्रियलंपट होय खोय निज ज्ञान जमा सब ।

अज्ञानी जिम करै तिसीविधि हिंसक वहै अब ॥

गमनागमन करंतो जीव विराधे मोले ।

ते सब दोष किये निन्दुं अब मन वच तोले ॥९॥

૧. મારા કરેલા કર્મોની આલોચના કરું છું ૨. ધર્મને હિત-
કારક જાણીને પાપ કરું છું તો કર્મનો ઉદય બળવાન છે.

અર્થ—પાંચ ઇન્દ્રિયોને વશ થઈને મારું અમૂલ્ય જ્ઞાન ખોયું, અજ્ઞાની પુરૂષની માફક હિંસા કરી આગમન, ગમન, ચાલવા કરવામાં દીનપ્રાર્થીયોને ઘાત કર્યો, તે બધા દોષોની હું મન વચનથી નિન્દા કરું છું.

ભાવાર્થ—સ્પર્શેન્દ્રિય, રસનેન્દ્રિય, ઘ્રાણેન્દ્રિય, ચક્ષુરિન્દ્રિય, શ્રોત્રેન્દ્રિયને વશ થઈ મારું જ્ઞાન ખોયું અને અજ્ઞાની પુરૂષની માફક હિંસા કરી, અને અનંત જીવોની વિરોધના કરી, તે મન વચન કાયથી અલોચના કરું છું અને તેથી હું ભય પામ્યો છું. ૬.

આલોચનવિધિ થકી દોષ લાગે જુ ઘનેરે ।

તે સર્વ દોષ વિનાશ હોડ તુમરે જિન મેરે ॥

બારબાર ઇસ માંતિ મોહ મદ દોષ કુટીલતા ।

ઈર્ષાદિક તે મયે નિન્દિયે જે મયમીતા ॥૧૦॥

અર્થ—લાગેલા દોષનું વર્ણન કરવાથી જે પાપો થયેલાં છે તે પાપો આપ શ્રીમાન જિનરાજના પ્રસાદથી નાશ થાઓ. ઘડી ઘડી (વખતોવખત) મોહ, મદ, અહંકાર, વંચકતા, ઠગાઈ, ઈર્ષા વગેરેથી ઘણા ભયંકર ત્રાસકારક દોષો થયા છે, તેની હું ભયથી નિન્દા કરું છું. ૧૦

ઈતિ દ્વિતીય પ્રત્યાખ્યાન કર્મ.

તૃતીય સામાયિક કર્મ.

સવ જીવનમેં મેરે સમતાભાવ જગ્યો હૈ ।

સવ જિય મોસમ સમતા રાખો ભાવ લગ્યો હૈ ॥

આર્ત રૌદ્ર દ્રય ધ્યાન છાંડિ કરિહું સામાયિક ।

સંયમ મો કવ શુદ્ધ હોય यह ભાવ બધાયક ॥૧૧॥

અર્થ—હવે મને શાન્તિભાવ ઉત્પન્ન થયો છે, તેથી હું સર્વ જીવો ઉપર સમતાભાવ રાખું છું. આર્ત, રૌદ્ર એ ધ્યાનને છોડીને સામાયિક કરું છું. અને ઉત્તમ ભાવના તથા ઉત્પાદક સંયમ શુદ્ધ ક્યારે થાય એવી ભાવના ભાવું છું. આર્ત-રૌદ્ર ધ્યાન ત્યાગ કરીને શુભ સંયમમાં દૃઢ ચિત્ત થઈને સર્વ જીવો ઉપર સમતા ભાવ રાખવો, તે સામાયિક છે. કષાયાદિ અશુભ પરિણામ ત્યાગ કરીને શુભ આત્મ-પરિણામમાં લવલીન થવું એ સામાયિક છે. ૧૧.

પૃથિવી જલ અરુ અગ્નિ વાયુ ચતુકાય વનસ્પતિ ।

પંચહિ થાવરમાંહિં તથા ત્રસ જીવ વસૈં જિત ॥

બેશન્દ્રિય તિય ચતુ પંચેન્દ્રિયમાંહિં જીવ સવ ।

તિનસે ક્ષમા કરાઉં મુક્તપર ક્ષમાં કરો અવ ॥૧૨॥

અર્થ—પૃથિવીકાય, જલકાય, અગ્નિકાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય એવા પાંચ સ્થાવર જીવોથી; તથા બેશન્દ્રિય,

૧ સ્વમ્યામિ સર્વજીવાણં સર્વે જીવા સ્વમંતુ મે ॥

મિત્તી મે સર્વભૂદેષુ વૈરં મજ્જં ન કેણ વિ ॥ ૧ ॥

ત્રણુધન્દ્રિય, ચાર ધન્દ્રિય, પાંચ ધન્દ્રિય, એવા સ્થાવર તથા
ત્રણુજીવોથી ક્ષમા કરાઉં છું અને તે જીવો મારા ઉપર
ક્ષમા કરો. ૧૨.

इस अवसरमें मेरे सब सम कंचन अरु तृण ।

महल मसान समान शत्रु अरु मित्रहि सम गण ॥

जामन मरण समान जाणी हम समता कीनी ।

सामायिकका काल जितै यह भाव नवीनी ॥१३॥

અર્થ—આ વખતમાં મારે સર્વે ચીજો, ઉત્તમ ખંડા, સ્થાન, હિતકારી મિત્ર, શત્રુ, જન્મ મંજુ વગેરે તૃણ (ઘાસ) ની માફક છે; તથા સોનું, ચાદી પણ ઘાસની સમાન છે. આ માટે સર્વે ચીજો ઉપર ઉદાસીન પરિણામથી બધું સરખું છે. જ્યાં સુધી આ પવિત્ર દુર્લભ સામાયિક પુરું નહિ થાય; ત્યાં સુધી સમતા ધારણ કરું છું. ભાવાર્થ—ખાદ્ય પદાર્થોથી નાગદ્વેષ છોડીને આત્મામાં લવલીન થાઉં છું. મારા આત્માનું ચિંતવન કરું છું. ૧૩

मेरो है इक आत्म तामें ममत्त जु कीनो ।

और सबै मम भिन्न जानि समता रस भीनो ॥

मात पिता सुत बंधु मित्र तिय आदि सबै यह ।

मोत न्यारे जानि यथार्थ रूप कयों गह ॥१४॥

અર્થ—હું આત્મામાં લવલીન થઈને મમતા અને મોહ-મમત્વ પરિણામ તણું છું તેમજ એથી બાકીના મારાથી ભિન્ન

સોતું, રૂપું, માતા, પિતા, પુત્ર, પરિવાર, ભાઈ, મિત્ર,
શત્રુ આદિ સર્વ ચીજો ઉપર સમતાભાવ રાખીને આ યથા-
રથ રૂપ પવિત્ર બાળીને હું મારા આત્મામાં લવલીન
થાઉં છું. ૧૪.

મેં અનાદિ જગજાત્રમાંહિ ફસિ રૂપ ન જાણ્યો ।

એકેન્દ્રિય દે આદિ જન્તુકો પ્રાણ હરાણ્યો ॥

તે સર્વ જીવ સમૂહ સુનો મેરી યહ અરજી ।

ભવભવકો અપરાધ ક્ષમા કીજ્યો કરિ મરજી ॥૧૫॥

અર્થ—મેં અનાદિ અનન્તકાળથી સંસારરૂપી બાળમાં
ફસીને માફ પોતાનું સ્વરૂપ ન જાણ્યું અને એકેન્દ્રિય,
બેન્દ્રિય, ત્રીન્દ્રિય, ચતુરિન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય જીવોના હશપ્રા-
ણોનો નાશ કર્યો, તે બધા જીવો મારી આ નમ્ર વિનંતિ સાંભળો
અને ભવાન્તરોમાં કીધેલા સર્વ અપરાધોને ક્ષમા કરો. ૧૬.

છતિ તૃતીય સામાયિક કર્મ.

ચતુર્થ સ્તવન કર્મ.

નમું ઋષભ જિનદેવ અજિતજિન જીતિ કર્મકો ।

સમ્ભવ ભવદુઃસ્વહરણ કરણ અભિનન્દ શર્મકો ॥

સુમતિ સુમતિદાતાર તાર ભવસિન્ધુ પાર કર ।

પદ્મપ્રમ પ્રદ્યામ ભાનિ ભવ મીતિ પ્રીતિ ધર ॥૧૬॥

અર્થ—હવે હું ચતુર્થ સ્તવનકર્મમાં પૂજ્ય ચૌવીસ તીર્થકરોનું સ્તવન કરું છું. હું ત્રણ લોકના સ્વામી, સર્વજ (ત્રિકાળજ્ઞાની), દયાના ભંડાર, અષ્ટકર્મને નાશ કરવાવાળા શ્રીજિનેંદ્ર ભગવાન દેવાધિદેવ ઋષભદેવ પ્રથમ તીર્થકરને મન વચન કાયાથી નમસ્કાર કરું છું.

હું અજ્ઞય (જીતાય નહિ તેવા), અષ્ટકર્મને (જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, વેદનીય, મોહનીય, આયુ, અન્તરાય, નામ, ગોત્ર) જીતવાવાળા સર્વજદેવ અજિતનાથને નમસ્કાર કરું છું.

હું સંસારનાં અસહ્ય દુઃખોના નાશ કરવાવાળા દયાના ભંડાર શ્રી સંભવનાથ તીર્થકરને નમસ્કાર કરું છું.

હું અવિનાશક, આનંદદાતા, ત્રિલોકનાથ, અભિનન્દન ભગવાનને નમસ્કાર કરું છું.

હું શ્રેષ્ઠમતિ (સારી બુદ્ધિ) દાતા, સંસાર સમુદ્રમાંથી કાઢનાર સુમતિનાથ તીર્થકરને નમસ્કાર કરું છું.

હું ભવ્યક્રમણેને સૂર્યસમાન, સંસારની ભીતિ કાઢનાર, પ્રીતિ વધારનાર પ્રદ્યુમ્ન તીર્થકર ભગવાનને નમસ્કાર કરું છું, ૧૬.

શ્રીસુપાર્શ્વ કૃતપાશનાશ ભવજાસ શુદ્ધકર ।

શ્રીચંદ્રપ્રમ ચંદ્રકાન્તિસમ દેહકાન્તિધર ॥

પુષ્પદંત દમિ દોષકોશ ભવિષોષ રોષહર ।

શીતલ શીતલકરણ હરણ ભવતાપ દોષહર ॥૧૭॥

અર્થ—બપાર સંસારની ગાંઠ નાશ કરનાર, શુદ્ધબુદ્ધિ આપનાર, શ્રીસુપાર્શ્વતીર્થંકર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરું છું.

નિર્મળ, અખંડિત, દોષરહિત, રમ્યક્રાતિયુક્ત, ચંદ્ર સમાન દેહના સ્વામી શ્રી ચંદ્રપ્રભ તીર્થંકરને હું નમસ્કાર કરું છું.

અષ્ટ દુષ્ટકર્મભળરહિત, અનંતસંસારમાંથી કાઢનાર, ક્રોધ હરનાર અને શાન્તિ આપનાર શ્રીપુષ્પદંતતીર્થંકર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરું છું.

સર્વ કર્મોને શીતળ કરનાર, સંસારના તાપ દૂર કરનાર, અષ્ટાદશ (૧૮) દોષોને હરનાર શ્રી શીતલનાથ ભગવાનને નમસ્કાર કરું છું. ૧૭.

શ્રેયરૂપ જિન શ્રેય ધ્યેય નિત સેય ભવ્યજન ।

વાસપૂજ્ય શતપૂજ્ય વાસવાદિક ભવભયહરન ॥

વિમલ વિમલમતિ દેન અંતગત હૈ અનંતજિન ।

ધર્મ શર્મ શિવકરણ શાન્તિજિન શાન્તિવિધાયિન ॥૧૮॥

અર્થ—હમેશાં આનંદ મંગલદાતા મુનીઓને પણ બ્યાન ધરવા યોગ્ય ભવ્ય સમૂહથી ચરણકમલ વન્દનીય શ્રી શ્રેયાંસનાથ તીર્થંકર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરું છું.

શત (સો) ઇંદ્રથી પૂજનીય (૪૦ ભવનવાસી દેવોના ઇંદ્ર, ૩૨ વ્યંતર ભક્તિના દેવોના ઇંદ્ર, ૨૪ કલ્પવાસી દેવોના ઇંદ્ર, ૧ ચંદ્રમા ઇંદ્ર, ૧ સૂર્ય, ૧ મનુષ્યોનો ચક્રવર્તી

ઈંદ્ર, ૧ પશુઓના સિંહ ઈંદ્રથી વન્દનીય) સંસારના ભયથી
છોડાવનાર શ્રી વાસુપૂજ્ય તીર્થંકરને હું મન વચન કાયાથી
નમસ્કાર કરું છું.

ઉત્તમ નિર્દોષબુદ્ધિ આપનાર, દયાના ભંડાર, ત્રણ-
લોકના નાથ શ્રીવિમળનાથ તીર્થંકરને હું મન વચન કાયાથી
નમસ્કાર કરું છું.

અવિનાશી મોક્ષનું પરમસુખ આપનાર, દેવાધિદેવ
સર્વશ્રી શ્રી અનન્તનાથ તીર્થંકરને હું ત્રણ કાળ નમસ્કાર
કરું છું.

ઉત્તમ ધર્મરૂપી નાવથી સંસારસમુદ્રમાંથી પાર ઉતા-
રનાર, સર્વે સુખોના સિન્ધુ શ્રીધર્મનાથ તીર્થંકરને હું
નમસ્કાર કરું છું.

સર્વે કર્મોની શાન્તિ કરનાર, સપૂર્ણ જીવો ઉપર
શાન્તિ આપનાર, શ્રીશાંતિનાથ તીર્થંકરને હું નમસ્કાર
કરું છું. ૧૮.

કુન્થુ કુન્થુ મુખ જીવપાલ અરનાથ જાલહર ।

મલ્હિ મલ્હસમ મોહમલ્હમારણ પ્રચાર ધર ॥

મુનિસુવ્રત વ્રતકરણ નમત મુરસંઘહિ નમિ જિન ।

નમિનાથ જિન નેમિ ધર્મસ્થમાંહિ જ્ઞાનધન ॥૧૯॥

અર્થ—સર્વે જીવોના પ્રતિપાળક, કયાસિન્ધુ, દેવાધિદેવ
શ્રીકુન્થુનાથ તીર્થંકરને હું ત્રણ કાળ નમસ્કાર કરું છું.

સંસારરૂપી જાળને હરનાર, કષાયોને જીતનાર હું
શ્રીજીવનાથ તીર્થંકરને નમસ્કાર કરું છું.

મોહરૂપી મહામણ્ણે (વીર યોદ્ધાને) જીતનાર, અતિ
સાહસી પરાક્રમી મહા, શ્રીમહિનાથ તીર્થંકર ભગવાનને
નમસ્કાર કરું છું.

૧૦૦૮ મોટાં અનેક વ્રતોના ઉત્પાદક, સર્વે મુનિઓના
સ્વામી શ્રીમુનિસુવ્રતસ્વામી તીર્થંકર ભગવાનને હું નમસ્કાર
કરું છું.

સર્વે દેવતાઓના સમૂહથી વન્દનીય, મોક્ષના દાતા,
ત્રણ લોકના નાથ, શ્રીનમિનાથ તીર્થંકર ભગવાનને હું
નમસ્કાર કરું છું.

ધર્મરૂપી રથમાં નમિ (લોહાની કીડા ધુરી જેના
ઉપર પૈડાઓ ફરે છે તે) જ્ઞાનના ખજાના, દીનદયાળુ
શ્રીનેમિનાથ તીર્થંકર ભગવાનને નમસ્કાર કરું છું. ૧૯.

પાર્શ્વનાથ જિન પાર્શ્વઉપલસમ મોક્ષરમાપતિ ।

વર્દમાન જિન નમો વમો ભવદુઃખ કર્મકૃત ॥

યા વિધિ મૈ જિનસંઘરૂપ ચતુર્વીસ સંખ્યધર ।

સ્ત્રવું નમું હું ચારચાર વન્દું શિવસુખકર ॥૨૦॥

અર્થ—હે ભગવાન ! મોક્ષરૂપી સ્ત્રીના પતિ, પારસમ-
ણીસમાન ધર્મરૂપી શત્રુઓને જીતનાર શ્રીપાર્શ્વનાથ તીર્થંકર
ભગવાનને હું નમસ્કાર કરું છું.

સંસારરૂપી સમુદ્રના દુઃખોને નમન કરું છું. ત્રણ-
લોકના સ્વામી, અષ્ટાદશ દોષ (જન્મ, જરા, તૃષ્ણા, ક્રોધા,
વિસ્મય, અરતિ, ખેદ, રોગ, શોક, મદ, મોહ, ભય, નિદ્રા,
ચિંતા, સ્વેદ, રાગ, દ્વેષ, મરણ) રહિત શ્રીમહાવીર
(વર્દ્ધમાન) તીર્થંકર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરું છું.

આવી રીતે ચોવીસ તીર્થંકર ભગવાનનું સ્તવન કરું
છું,—નમસ્કાર કરું છું અને વારંવાર વંદના કરું છું, જેથી
મને ઉત્કૃષ્ટ સુખની પ્રાપ્તિ થાય. ૨૦

ઇતિ ચતુર્થ સ્તવન કર્મ.

પંચમ વંદના કર્મ.

વન્દુ મૈં જિન વીર ધીર મહાવીર સુસન્મતિ ।

વર્દ્ધમાન અતિવીર વન્દું હું મન બચ તનકૃત ॥

ત્રિશલાતનુજ મહેશ ધીશ વિદ્યાપતિ વન્દું ।

વન્દોં નિતપ્રતિ કનકરૂપ તનુ પાપનિકન્દુ ॥૨૧॥

અર્થ—ધ્યાનમાં ધીર, આઠ કર્મોં જીતવાથી વીર, અષ્ટા-
દશ દોષ તથા આઠ કર્મોંને જીતવાથી મહાવીર, દ્વાદશાંગરૂપી
અમૃતમયી આનન્દમયી દિવ્યદેવનિદ્ધારા નિર્મળ બુદ્ધિ આપ-
નાર સન્મતિ, કેવલજ્ઞાનદ્ધારા ઉચ્ચપદને પ્રાપ્ત થયાથી
વર્દ્ધમાન, કામરૂપી પ્રયણે શત્રુઓને જીતવાથી આતવીર,
એવા જિનેશ્વર સર્વજ્ઞ વીતરાગ, હિતોપદેશીને હું મનથી,

વચનથી, ભાવથી, ભક્તિથી અને કાયાથી નમસ્કાર કરું છું અને પવિત્ર ત્રિશલાદેવીના પ્રિયપુત્ર. અખિલ વિદ્યાના અધિપતિ, ત્રણ લોકના સ્વામી દેવાધિદેવ દેવેન્દ્રવૃન્દવંદનીય, સુવર્ણમય શરીર, પાપને નાશ કરવાવાળા શ્રીમહાવીરસ્વામી-ને હું વન્દના કરું છું. ૨૧.

સિદ્ધારથ નૃપનન્દ દ્વન્દુરુદ્ધ દોષ મિટાવન ।

દુરિત દવાનલ જ્વલિત જ્વાલ જગજીવ ઉદ્ધારણ ॥

કુણ્ડલપુર કર જન્મ જગતજીય આનંદકારણ ।

વર્ષ બહત્તર આયુ પાય સર્વહી દુઃખ ટારન ॥૨૨॥

અર્થ—મહામણ્ડલીક, પ્રસિદ્ધ ઉચ્ચજોત્રિય પૂજ્ય મહારાજાધિરાજ લોકમાન્ય સિદ્ધારથ મહારાજના પરમપવિત્ર કુળકમળદિવાકર, ત્રિલોકપૂજ્ય, દુઃખ સમૂહનો નાશ કરવા-વાળા, મહા વિપત્તિરૂપી દાવાનળ (મહા ભયંકર અગ્નિ) માં ફસાયેલા જીવોનો ઉદ્ધાર કરવામાં સમર્થ એવા પ્રસિદ્ધ શહેર કુંડલપુરમાં શ્રીમાને (મહાવીર સ્વામીએ) જન્મ ધારણ કરી એ શહેર પવિત્ર કીધું છે, એથી જગતના જીવોને આનંદ મંગળદાયક છે. તેમજ માત્ર ૭૨ વર્ષની આયુમાં મોક્ષ પધાર્યા તેથી પણ સર્વ જીવોનાં સર્વ દુઃખોને નાશ કરવામાં સમર્થ છે. ૨૨.

સપ્તહસ્ત તનુ તુઙ્ગ મંગલ જન્મમરણમય ।

વાલબ્રહ્મમય જ્ઞેય હેય આદેય જ્ઞાનમય ॥

દે ઉપદેશ ઉધારિ તારિ ભવસિન્ધુ જીવ ધન ।

આપ વસે શિવમાર્ગિ તારિ વન્દું મન વચ તન ॥૨૩॥

અર્થ—આપે સાત હાથ આપતું ઉચ્ચ શરીર, સમચતુરસ સંસ્થાન, વજ્રવૃષભનારાચસંહનન, અને જન્મ, મરણ, ભય, આધિન્યાધિઓથી રહિત, અનુપમ શરીર છતાં બાળ-બ્રહ્મચારી અને ૪૬ મૂળગુણ મંડિત, દિવ્યધ્વનિદ્વારા ઉપદેશ આપી આ સંસારસમુદ્રમાંથી જીવોને તારનાર મુક્તિમાં વાસ કર્યો છે. આપના ગુણો દેવેન્દ્ર, નાગેન્દ્ર, નરેન્દ્ર, જ્ઞાનીન્દ્ર, રૂપીન્દ્ર; વિદ્યા તેમજ સુરગુરૂથી ઠહી શકાય નહિ, તેથી હું મન વચન કાયથી વન્દના કરું છું. ૨૩.

જાકે વંદન થકી દોષ દુઃખ દૂરહી જાવે ।

જાકે વન્દન થકી મુક્તિ તિય સન્મુખ આવૈ ॥

જાકે વન્દન થકી વંદ્ય હોવે સુરગણકે ।

એસે વીર જિનેશ વંદિ હું કમયુગ તિનકે ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—વીર, મહાવીર, અતિવીર, વર્દમાન, સન્મતિ જિનેશ્વરની વન્દના (નમસ્કાર) ભાવભક્તિથી કરવાથી સર્વે દુઃખ અને દોષ દૂર થાય છે, જેની વન્દના (નમસ્કાર) કરવાથી મોક્ષરૂપી સીના પ્રાણુવલ્લભ થવાય છે તથા જેની વન્દનાથી દેવતાઓના સમૂહથી વન્દના કરાય છે, એવા મહા-વીરજિનેન્દ્રના બે ચરણકમળને નમસ્કાર કરું છું.

સામાયિક ષટ્કર્મમાર્હિ વન્દન યહ પશ્ચમ ।

વન્દે વીર જિનેન્દ્ર ઇન્દ્રશતવન્દ્ય વંદ્ય મમ ॥

જન્મ મરણ ભય હરો કરો અઘ શાન્તિ શાન્તિમય ।

મૈં અઘકોશ સુપોષ દોષકો દોષ વિનાયક ॥૨૫॥

અર્થ—સામાયિક આદિ ૬ કર્મોમાં આ પાંચમું વન્દન કર્મ છે, તેમાં શ્રીમહાવીર જિનેન્દ્ર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરું છું, કે જે પૂજ્ય વીરભગવાનને ૧૦૦ ઇન્દ્રો નમસ્કાર કરે છે. મારા જન્મમરણરૂપી ભયને નાશ કરો, અને મારાં કરેલાં કર્મોને શાન્તિ આપો. હું ઘણાં દોષોને ખજાનો છું, માટે હું જિનેશ્વર ભગવાન ! મારા સર્વ દોષોને નાશ કરો. ૨૫.

ઇતિ પાંચમ વંદના કર્મ.

છઠ્ઠા કાયોત્સર્ગ કર્મ.

કાયોત્સર્ગ વિધાન કરું અન્તિમ સુખદાર્ઢ

કાયત્યજનમય હોય કાય સર્વકો દુઃખદાર્ઢ ॥

પૂર્વ દક્ષિણ નમૂ દિશા પશ્ચિમ ઉત્તરમૈં ।

જિનગૃહ્વંદન કરું હરું ભવપાપતિમિર મૈં ॥૨૬॥

અર્થ—હવે અન્તમાં સામાયિક પાઠ પુરો થતા આવ્યો છે, તેથી હવે અન્તમાં કાયોત્સર્ગ વિધાન કરું છું. [કાયોત્સર્ગ—માહ્ય પદાર્થમાં મમત્વભાવ છોડીને આત્મામાં લીન થઈ

ધ્યાન કરવું તે કાયોત્સર્ગ છે, પણ ૩ઠી પ્રમાણે
 ભુમોકારમંત્રનો જાપ્ય કરવો, તેની વિધિ-ભુમો અરકું-
 તાણું, ભુમો સિદ્ધાણું (એક શ્વાસમાં), ભુમો આયરિયાણું,
 ભુમો ઉવજાયાણું (બીજા શ્વાસમાં), ભુમો લોએ સંવ-
 સાહુણું (તૃતીય શ્વાસમાં) અવીજ રીતે ૨૭ શ્વાસમાં નવ
 વાર ભુમોકાર મંત્ર કાયાથી મમત્વ ત્યાગીને જપવા, કારણ કે
 કાયોત્સર્ગ શરીરાદિથી મમત્વ ત્યાગ કરવો સુખકારક છે.
 શરીરાદિમાં મમત્વભાવ અતિદુઃખકારક છે. હવે સમાયિકની
 વિધિમાં પૂર્વ પશ્ચિમ ઉત્તર દક્ષિણ ચારે દિશાઓમાં તીર્થ,
 તીર્થંકર, ચૈત્ય, ચૈત્યાલય, રૂપિ મુનિ, આદિને નમસ્કાર કરું
 છું કે જેમના પ્રસાદથી સંસારના પાપરૂપી અધિકારનો નાશ
 થાય છે. ૨૬

शिरोनति मैं करुं नमुं मस्तक कर धरिकै ॥

आवर्तादिक क्रिया करुं मन वच मद हरिकै ॥

तीन लोक जिनभवनमाहिं जिन हैं जो अकृत्रिम ।

कृत्रिम हैं द्वय अर्द्धद्वीपमाहिं वन्दुं जिम ॥२७॥

અર્થ—હું બે હાથે કમળ આકારે જોડીને, મસ્તક
 નમાવીને, લાવથી, ભક્તિથી ચારે દિશાવર્તી જિન ચૈત્ય,
 ચૈત્યાલય, મંદિર, તીર્થ, નિવાણુભૂમિ, વિગેરેને નમસ્કાર
 કરું છું અને મારા મનનો મહ (અહંકાર), વચનનો

અહંકાર, કાયાનો અહંકાર, રાગ, દ્વેષ, માત્સર્ય, પ્રમાદ
વિગેરેને છોડું છું અને ચારે દિશાઓમાં ત્રણત્રણ વાર
એવી રીતે ૧૨ આવર્ત કરું છું અઢાઈદ્વીપમાં (જમ્બૂદ્વીપ,
ઘાતકીદ્વીપ, પુન્કરદ્વીપ અર્ધો) કૃત્રિમ અકૃત્રિમ જિનચૈત્યા-
લય મંદિર છે, તેને હું ભાવભક્તિથી નમસ્કાર કરું છું. ૨૭

આઠ કોડિ પર છપ્પન લાખ જુ સહસ સત્યાણું ।
ચાર શતક પરિ અસી એક જિનમંદિર જાણું ॥
વ્યન્તર જ્યોતિષમાંહિ સંખ્ય રહતે જિનમંદિર ।
તે સવ વંદન કરું હરું મમ પાપ સંઘકર ॥૨૮॥

અર્થ—જિનેન્દ્ર ભગવાનના આઠ કરોડ, છપ્પન લાખ,
સત્તાવન હજાર, ચારસો એકાસી [૮૫૬૫૭૪૮૧] વ્યન્તર-
દેવોના, જ્યોતિષદેવોના, કલ્પવાસી દેવોના સંખ્યાત અસં-
ખ્યાત જ્યાંજ્યાં જિનમંદિરો છે, તેમને મારાં સર્વે પાપો
નાશ થવાને માટે હું નમસ્કાર કરું છું. ૨૮

સામાયિકસમ નાહિં ઔર કોડ વૈર—મિટાયક ।
સામાયિકસમ નાહિં ઔર કોડ મૈત્રી—દાયક ॥
શ્રાવક અણુવ્રત આદિ અંત સમ્પન્ન ગુણસ્થાનક ।
યહ આવશ્યક કિયે હોય નિશ્ચય દુઃખહાનક ॥૨૯॥

અર્થ—સામાયિકની ધરાબર વૈર નાશ કરવાવાળો બીજો કેઈ પદાર્થ નથી. સામાયિક સમાન બીજા પદાર્થ મૈત્રીદાયક નથી, કારણ કે સામાયિક શાન્તિગુણોથી ભરેલું છે; સામાયિક અન્તગુણોમાં, સહનતા, ધીરતા, ગંભીરતા, ઉદારતા, વિશુદ્ધતા, ઇન્દ્રિયદમન વગેરે ગુણો આવી જાય છે, એ માટે શ્રાવક [આશુવ્રતધારી] વગેરેએ આ આવશ્યક કર્મ—સામાયિક કરવું, જેથી દુઃખોનો નાશ થાય. ૨૯

જે ભવિ આતમકાજ-કરણ ઉદ્યમકે ધારી ।

તે સર્વ કાજ વિહાય કરો સામાયિક સારી ॥

રાગ દોષ મદ મોહ ક્રોધ લોભાદિક જે સર્વ ।

બુધ મહાચંદ્ર વિભાય જાય તૈત્તે કીજો અર્વ ॥૩૦॥

અર્થ—જે પુરૂષો સંસારથી ભય રાખીને પોતાના આત્માની સુધારણા માટે ઉદ્યોગ કરે છે, તે પુરૂષો આ સામાયિકને નિત્ય કરે કે જેનાથી રાગ, દ્વેષ, મદ, મોહ, ક્રોધ, લોભ, માયા, માન વગેરે નાશ પામે, જેથી અનન્તસુખ મળે. પંડિત મહાયંદ્રજી આ અન્થ રચીને મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવર્તાવે છે. ૩૦

ઇતિ છઠ્ઠા કાયોત્સર્ગ કર્મ.

इति सामायिक षट् कर्म समाप्त ।

अथ मिच्छामि दुक्कडम्.

प्रणमुं श्री अरिहंतने, भजुं सरस्वति भावे; जीव अनंता में बहु हण्णा, कहेतां पार न आवे, ते मुज मिच्छामि दुक्कडम्, अरिहंतनी साख (१) के में जीव विराधीआ, चोर्यासी लाख; सार संभाळ नहि कसी, कीधा छे बहु धात, ते मुज० (२) ईतर नित्य निगोदना, सात सातज लाख; सात लाख पृथ्वि तणा, सात अपज काय; ते मुज० (३) दश लाख वनस्पति, प्रत्यक्ष साधारण; सात लाख तेज कायना, सात वायुज जाण, ते मुज० (४) बे ती चौ ईन्द्रि जीवना, बबे लाख विख्यात, देव, पशु बळी नर्कना, चार चार उद्यात; ते मुज० (५) चौद लाख अनुष गतिए; लक्ष चोर्यासी गणीया; कृत कारित अनुमोदना, मन वच कायथी हणीया; ते मुज० (६) एणी पेरे परबवे में कर्या, कर्या पाप अनंत; त्रिविध त्रिविध करी हुं भम्यो, दुर्गति दातार; ते मुज० (७) हिंसा करी में जीवनी, बोल्यो जुठा बोल; दोष अदत्ता दानसुं, मैथुन हणमाद; ते मुज० (८) परिग्रह मेळव्यो कारमो, कीधो क्रोध विशेष; मान माया लोभ में कर्या, बळी राग ने द्वेष; ते मुज० (९) चाडी

करी में चोतरे, वेर झेर बधायी, कुगुरु, देव कुधर्मने, करी
 प्रतीतने पाळया; ते मुज० (१०) क्रोध करी जीव दुखव्या, कीधां
 कुडा कलंक; निंदा करी में पारकी, रात दिवस वसंत; ते
 मुज० (११) खाटकीना भव में कर्या; जीवना बध कीध,
 बाघरीने भव चरकली, मारी कंई अगणीत; ते मुज० (१२)
 माछीने भवे माछलां, झाली जळथकी काढ्यां, प्रपंच करी
 भवे पारधी, मृग मारीने पाड्यां; ते मुज० (१३) काजी मुल्लाने
 भवे, पढी मंत्र कठोर; जीव अनंता जे में कर्या, पाप लाग्यां
 अधोर; ते मुज० (१४) कोटवालनो भव में कर्यो, कर्या आकरा
 दंड, बंधीवान मरावीआ, पाड्या कोरडा अंग; ते मुज० (१५)
 कुंभारनो भव में कर्यो, मार्या भट्टीने तापे; तेली भवे तल
 पीलीया, पेट भरीयुं में पापे; ते मुज० (१६) परमाधामीने भवे,
 दीधां नारकी दुःख; छेदन भेदन वेदना, लेश दीधुं न सुख;
 ते मुज० (१७) खेडु भवे हळ खेडियां, फोड्यां पृथ्विनां
 पेट; आदु सुरण घणां कर्या, खाधां खूब चपेट; ते मुज० (१८)
 मालीने भवे रोपीयां, नाना विधि वृक्ष; मूल पात्र फल फूलना,
 पाप लाग्यां ए लक्ष; ते मुज० (१९) वणझारानो भव में
 कर्यो, भर्यो अधिक भार; पोथी पुंठे कीडा पड्या, नहि दया
 लगार; ते मुज० (२०) छीपाने भवे छेतर्या, कीधा रंगना

पास, अग्नि जळ कीधां घणां; जीव पकाव्या छे खास, ते मुज० (२१) सूरपणे रण झुजतां, मार्या माणस वृंद, मदिरा मांस मधु भरव्यां, खाधां मूळ ने कंद; ते मुज० (२२) खाण खोदावी में अति घणी, तेनां पाणी उलेच्यां, आरंभ कीधा अति घणा, नहीं पापज पेख्यां; ते मुज० (२३) अघोर कर्म कर्या वळी, वनमां दव दीधो, जीव अनंताने भरथीने, नहिं कर्मथी बीधो; ते मुज० (२४) भाडभुंजानो भव में कर्यो, मार्या भट्टीमां जीव, जुवार चणा बहु सेकीया, पडता अति बुंद; ते मुज० (२५) बिल्ली भवे उंदर हण्णा, गरौळीए अंतारी, मनुष्य भवे मुढता थकी, में जु लीख मारी; ते मुज० (२६) सुवावड दूषण घणा, आणी गर्भ गळाव्या, जीव अणी विंध्या घणा, भांग्या शीयळ व्रत; ते मुज० (२७) लुहारनो भव में कर्यो, पड्यां शस्त्र अनेक, कोस कुहाडा ने पावडा, मार्या मुक्ती विवेक; ते मुज० (२८) सुतारनो भव में कर्यो, लीला वृक्ष वढाव्यां, आवळ वावळ बोरडी; झाडां मूळ कपाव्यां, ते मुज० (२९) हाथीना भव में कर्या, जीवें पूंछे पछाड्या; पंखी घा आ तोडीया, सुंढे कंईकने झाड्या ते मुज० (३०) कडीआण भव में कर्या, कुसा वाव खोदाव्या, टांका में बंधा-वीआ, जीव अनंत पकाव्या; ते मुज० (३१) घोबरीना भव

में कर्या, जळना जीव मार्या, धुळवते कंईक ढाकीया, दान
 देता वार्या; ते मुज० (३२) गुज्जरना भव में कर्या, लीला
 भारा वढाव्या, पाडा बल ने उंटना, नाक छेदी वीधाव्या;
 ते मुज० (३३) वणिकना भव में कर्या, कुडा पापज कीधां,
 ओछुं आपी अदकुं लीधुं, तेना दोषज लीधा; ते मुज० (३४)
 विकथा चोरी करी वळी, सेव्या पंच प्रमाद, ईष्ट वियोग
 पडावीयां, रुदन विखवाद; ते मुज० (३५) रांधण पीसण
 गारण, एवा आरंभ अनेक, रांधण बालण इंधणा, पाप लाग्या
 विशेष; ते मुज० (३६) साधु ने श्रावकतणा, व्रत लईने भांग्या;
 मूल अने उत्तरतणां, मुझ दोषज लाग्या; ते मुज० (३७) वींछुसिंह
 ने चीतरा, गीध स्याळ ने समडी; ए हिंसकतणे भवे, हिंसा कीधी
 में अदकी; ते मुज० (३८) एणी पेरे परभवे में कर्या, बांध्या
 कर्म अनंत; त्रिविध त्रिविध करी ओचरुं, करुं जनम पवित्र; ते
 मुज० (३९) राग बेसाडी जे भणे, गाय ढाळ सहित, 'नरें-
 द्रकीर्ति' कहे तेहनां, छूटे पाप त्वरित; ते मुज० (४०)

इति मिच्छामि दुक्कडं सम्पूर्ण ।

વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉપયોગી પુસ્તકો.

તત્ત્વાર્થ સૂત્ર (ગુજરાતી અર્થ સાથે)	૦૧૧		
સામાયિક પાઠ (વિધિ, અર્થ, આલોચના પાઠ સાથે)	૦)~૧૧		
સામાયિક ભાષા પાઠ (ત્રિમુખામિ દુષ્ટક સહિત)	૦)~૧૧		
આગમોપ જૈનધર્મ ભાગ ૧ જો	૦)૦૧૧		
" " " ૨ જો	૦)~૧		
" " " ૩ જો	૦)૨		
" " " ૪ જો	૦		
રત્નકરંડ આવકાચાર (અર્થ માથે)	૦		
કલ્યાણમંદિર સ્તોત્ર (અર્થ સાથે)	૦		
ચેતન-કર્મ ચરિત્ર (રસીક્ષો ધાર્મિક સંવાદ)	૦		
યજ્ઞોધર ચરિત્ર (ચાર મિત્રો સહિત)	૦		
આલોચના પાઠ (અર્થ સાથે)	૦)~૧૧		
દિગંબર જૈન સ્તવનાવળી	૦		
અકલ્પક ચરિત્ર (અર્થ સાથે)	૦)૨		
સધુ અભિષેક	૦)૨	સ્થાનપાઠ	૦~
૬૯ છત્રીસી	૦)~	નિર્વાણકાંડ	૦)~
છઃદાસા	૦)~	છઃદાસાસાર્થ	૦
જીવંધર ચરિત્ર	૦૧	શુક્રમાલ ચરિત્ર	૦૨
ધર્મ પરીક્ષા	૧)	ધર્મ પ્રભોધિની	૦૨

અળખાનું સ્થળ-

મેનેજર, દિગંબર જૈન પુસ્તકાલય-મુરત.

